

URTX

LENGUA I POLÍTICA.

**ACTES DE L'AJUNTAMENT
DE TÀRREGA (1930-1940)**

Miquel Aguilar i Montero

LLENGUA I POLÍTICA.

ACTES DE L'AJUNTAMENT DE TÀRREGA (1930-1940)

**Miquel
Aguilar i Montero**
Llicenciat en
Filologia Catalana

<<L'estudi dels usos lingüístics d'un ajuntament, en el context d'una llengua minoritzada durant segles, representa alhora l'anàlisi de la capacitat que aquesta llengua té per sobreviure o per treure profit d'ocasions idònies. L'estudi dels usos lingüístics d'un ajuntament, a més, esdevé una aproximació fiable a la incidència dels canvis lingüístics motivats per canvis polítics, especialment pel que fa a la cronologia real i al grau de permeabilitat que permet l'adaptació a aquests canvis. En definitiva, estudiar els usos lingüístics d'un ajuntament ens permet veure amb més claredat fins a quin punt un canvi polític ha arribat a aquesta institució i possiblement a d'altres de similars, però també de quina manera i a conseqüència de quin context estrictament particular. Aquest estudi en concret suposa una radiografia aproximativa a la ideologia, la intencionalitat i la receptivitat de l'Ajuntament de Tàrrega entre els anys 1930, previ a la proclamació de la república, i 1940, posterior a la irrupció de la dictadura franquista.

La dècada triada per a l'anàlisi dels usos lingüístics, en aquest sentit i en molts altres, és possiblement idònia per la magnitud dels canvis polítics patits. La proclamació de la II República, el 14 d'abril de 1931, va conduir directament a la redacció de l'Estatut de Núria (1931) i a la definitiva aprovació de l'Estatut d'Autonomia (1932); la pugna per les competències encetada amb el Govern de Madrid, l'any 1934, va ser el detonant dels Fets d'Octubre i de la suspensió de l'Estatut. Quan l'any 1936 el text tornà a ser vigent, l'esclat de la Guerra Civil Espanyola i la victòria del bàndol franquista, l'1 de juliol de 1939, va tornar a colpir el si del nacionalisme català a causa de l'abolició de l'Estatut. Els vencedors aviat van abolir l'ús de la llengua catalana en l'àmbit públic, cosa que contrasta amb la seva potenciació l'any 1931 (període successor de la dictadura de Primo de Rivera).

La convulsió social i política, doncs, es comprèn perfectament des del punt de vista d'aquesta mínima contextualització política. El cas particular de Tàrrega durant aquest mateix període de deu anys, amb precedents i fets posteriors, es veurà en el següent apartat>>.

Pròleg al treball *Els usos lingüístics a les actes de l'Ajuntament de Tàrrega (1930-1940)*, sota la direcció del doctor Alfred Agustí, professor d'Història de la Llengua a la UdL.

CONTEXTUALITZACIÓ HISTÒRICA

Les eleccions municipals del 1931. La Tàrrega republicana

Les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 van ser la resposta a la creixent crisi posterior a la dictadura de Primo de Rivera, en què els generals Berenguer i Aznar intentaven consolidar novament la monarquia espanyola sota la figura d'Alfons XIII. Per a Catalunya, aquesta situació suposava una revifalla del sentiment nacionalista que aspirava a l'autogovern de la nació. Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), la Lliga Regionalista, el Partit Catalanista Republicà, el Partit Radical i el Bloc Obrer i Camperol (BOC) conformaven el conglomerat polític català del moment; les eleccions municipals de 1931 van ser guanyades per ERC, que va proclamar la República Catalana dins d'una República Espanyola de caire federal.

La ciutat de Tàrrega va veure néixer dues formacions polítiques l'any 1930: Acció Catalana Republicana i Unió Republicana, que no van poder arribar a cap acord per presentar-se conjuntament a les eleccions. La dreta taragana va veure eixir una opció pròpia en la presentació de la Candidatura Popular, que

aplegava alguns dels homes més influents de la ciutat.

El resultat de les eleccions municipals a Tàrrrega fou rotundament favorable a la Candidatura Popular, que obtingué nou regidors; Acció Catalana Republicana va obtenir tres regidors i Unió Republicana, que representava ERC a la ciutat, tan sols un.

Després de la proclamació de la República Catalana per part de Francesc Macià, el dia 14 d'abril de 1931, el regidor d'Unió Republicana a Tàrrrega, Samuel Pereña, va fer el mateix des del balcó de l'Ajuntament en companyia dels regidors d'Acció Catalana Republicana. Pereña, a més, va reclamar el traspàs de poders a l'alcalde Francesc Fité, cosa que es dugué a terme l'endemà mateix. El nou Comitè Local Republicà, format per sis regidors d'Acció Catalana Republicana i sis més d'Unió Republicana, es va fer càrrec del govern de la ciutat des d'aleshores.

Amb tot, aquesta trifulga política va ser analitzada pel Parlament de Catalunya i pel Govern de Madrid, que mitjançant el Govern Civil de Lleida van decretar que la formació de l'Ajuntament de Tàrrega tornés a ser l'anterior al traspàs de poders, aquella que havia sorgit de les urnes per decisió popular. Així, l'Ajuntament es reconstituí novament el dia 21 d'abril de 1931, sota el govern de la Candidatura Popular i l'alcaldia de Francesc Fité. Segons Glòria Coma, els membres del consistori van acceptar plenament el recentment estrenat règim republicà.

La constitució de l'Ajuntament de Tàrrega,

però, no va trigar a causar problemes als partits d'esquerra que en formaven part. Entre l'agost de 1931 i el de 1932, l'únic regidor d'Unió Republicana va dimitir i els tres d'Acció Catalana Republicana van deixar d'assistir als plens del consistori; per primera vegada des de la proclamació de la República, l'Ajuntament de Tàrrega quedava en mans de la dreta, representada per la Candidatura Popular. La historiadora Glòria Coma defineix el moment amb les següents paraules: <<el radicalisme polític a Tàrrega s'accentua: amb l'Ajuntament o contra l'Ajuntament>>.¹

Les eleccions municipals del 1934. Nova victòria de les dretes

Després de tres anys, el gener de 1934, es van celebrar novament eleccions municipals, de manera que les esquerres targarines tenien l'oportunitat de tornar a accedir al govern de la ciutat, mentre que la dreta podia perdre-hi representació o bé consolidar-se com a força majoritària.

En aquesta ocasió, les llistes electorals que optaven a l'alcaldia eren tan sols dues: el Centre Autonomista Republicà (afí a la Lliga i successor de la Candidatura Popular) i el Front Republicà Obrer (coalició formada entre Unió Republicana i el BOC). Els resultats dels comicis van confirmar les dretes a l'Ajuntament de Tàrrega, de manera que el Centre Autonomista Republicà va obtenir deu regidors i el Front Republicà Obrer, cinc. La diferència entre aquesta legislatura i l'anterior rau en el fet que l'oposició dins del consistori era més forta, més legítima i definitivament d'esquerres enfront de les dretes.

Conseqüències dels bombardejos a la Raval del Carme.

Durant el gener
de 1939.

**Francesc Macià amb
membres d'Acció
Catalana.**

Tàrrrega, setembre
de 1932.

El 24 de setembre de 1934, vuit mesos després dels comicis, els representants del Front Republicà Obrer van abandonar l'Ajuntament de Tàrrrega. Els motius d'aquesta dràstica decisió eren diversos, però tots giraven entorn de les constants confrontacions entre la majoria dretana i l'oposició, sense prou força per dirigir el rumb de la ciutat. La línia política que se seguia a partir dels comicis del 1934, tal com podem suposar, era una continuïtat evident respecte a l'anterior legislatura.

Els Fets d'Octubre

Enmig d'un creixent clima de tensió social, amb moviments nacionalistes i manifestacions feixistes, el govern d'Alcalá Zamora va acollir membres del CEDA, monàrquics i tradicionalistes, que no acceptaven el règim republicà. Aquest fet va promoure una vaga general i revoltes arreu de l'Estat, fins al punt que es va haver de declarar l'estat de guerra. A Catalunya, aquestes tensions van involucrar a nacionalistes i marxistes en una espiral de protestes que van desembocar, el dia 6 d'octubre de 1934, en la declaració de l'Estat Català en el si de la República federal; el protagonista de la declaració era Lluís Companys, president de la Generalitat de Catalunya des de la mort de Francesc Macià, el desembre de l'any anterior.

Tàrrrega no va ser aliena a aquestes qüestions i, segons Glòria Coma, es va forçar una vaga general el dia 5 d'octubre i l'endemà, després de la declaració del president Companys, els membres del Front Republicà Obrer van exigir el govern de la ciutat al Centre Autonomista Republicà, fet que recorda l'acció de les esquerres del dia 14 d'abril de 1931. Les conseqüències foren terribles després de la detenció de Lluís Companys: la situació a l'Ajuntament va ser restablerta, es

mantingué l'estat de guerra i s'empressonaren els regidors del Front Republicà Obrer.

**Les eleccions municipals del 1936.
Es capgira la situació**

El dia 16 de febrer de 1936, arran de molts conflictes ideològics sorgits entre Alcalá Zamora i els membres del CEDA, es tornaren a convocar eleccions. Per primera vegada, tots els sectors de l'esquerra s'agruparen sota un mateix partit, que s'anomenà Front Popular; les dretes estaven representades pel CEDA. A Catalunya, la representació política també es va dividir en dues parts totalment oposades: el Front Català d'Ordre (afí a la Lliga) i el Front d'Esquerres de Catalunya (afí a ERC, juntament amb d'altres partits de centre).

Contràriament a la resta de l'Estat, la ciutat de Tàrrrega va seguir la tradició de vot que afavoria les dretes; en aquesta ocasió, però, el Front d'Esquerres retallava distàncies. El triomf de les esquerres al Govern de Madrid va permetre l'amnistia per als regidors empresonats arran dels fets del 1934, que retornaren a la política activa de l'Ajuntament el dia 23 de març de 1936. El clima, però, no era crispat tan sols fora de Tàrrrega: diverses acusacions dels cinc regidors del Front d'Esquerres van provocar la dimissió de tres membres de l'Equip de Govern, entre ells, dos alcaldes. La situació va culminar quan el Parlament de Catalunya, el dia 27 de maig de 1936, va destituir la resta de regidors de dretes i els companys que els havien de substituir, en solidaritat amb els expulsats, van dimitir; va ser aleshores quan les esquerres van governar en majoria, per primera vegada en tot el règim republicà, a l'Ajuntament de Tàrrrega. El dia 19 de juliol, dos mesos després, va esclatar la guerra.

La Guerra Civil Espanyola

El dia 19 de juliol de 1936, el general Francisco Franco va ser desposseït del rang militar pel govern de la República. Els motius d'aquesta decisió provenien de les sospites sobre un alçament militar que ja es preparava; l'alçament ràpid i senzill que havia de desembocar en un govern militar com el de Primo de Rivera, però, va esdevenir una llarga guerra civil. Un dels motius de l'allargament del conflicte, segons Paul Preston, seria que els conspiradors *<<no havien comptat amb la forta resistència que oposaria la classe obrera>>*.²

El Comitè del Front Popular a Tàrrrega, constituït per l'ERC i el POUM, va requisar armes per a les milícies antifeixistes que el mateix dia 19 de juliol es van organitzar; els vehicles privats, l'endemà, també van ser requisats en nom de

la causa antifeixista. Els dies 20 i 21 de juliol, la ciutat Tàrrrega va fer vaga general, mentre que el dia 22 l'aturada va ser parcial (durant les tres jornades, però, la població va poder adquirir els productes d'alimentació bàsics).

Fins al dia 26 de juliol, el clima a la ciutat no era el propi d'una guerra civil; a partir de llavors, fins al dia 29, milicians forans van començar a assaltar els edificis religiosos, es van realitzar les primeres detencions i també crims de la categoria del segrest i l'assassinat.

Durant el mes d'octubre del 1936 es va constituir el nou Ajuntament de Tàrrrega, amb dos representants d'UGT, sis de la CNT, dos d'Unió de Rabassaires, quatre del PSUC, dos del POUM i sis d'ERC. Josep Devant en seria l'alcalde i, per primera vegada en la història, una dona prendria possessió d'una cadira al consistori: Maria Clos i Secanell (PSUC).

L'ajuntament revolucionari va patir una esquerda entre el sector més convencional i el purament revolucionari: d'una banda, ERC, PSUC i Acció Catalana Republicana (que havia entrat al consistori el gener de 1937); de l'altra, Unió de Rabassaires, POUM i CNT. La tensió es mantingué fins que, el mes d'agost de 1937, va iniciar un progressiu creixement tan sols frenat per la coherència política de la comissió de govern. Tret d'un conflicte sorgit arran de la constitució del nou ajuntament el novembre de 1937, que va arraconar l'ERC en favor dels comunistes i la CNT, la col·laboració política va ser un fet durant les darreries del 1937 i tot el 1938.

El PSUC va accedir a l'alcaldia l'abril del 1938, després de la dimissió del republicà Josep Devant, i a partir d'aleshores l'Ajuntament de Tàrrrega comença a patir seriosament les conseqüències de la guerra: la gestió municipal minva, el caos s'apodera del bon funcionament de l'Administració, els regidors són constantment substituïts, etc.

Els bombardeigs del 1938. La irrupció franquista

El dia 5 d'abril de 1938, la ciutat pateix un bombardeig amb conseqüències personals i materials terribles. La fugida en massa de la població també inclou membres de l'Ajuntament; els qui es quedaren, però, van intentar desesperadament restablir l'ordre: Joan Sasplugas (PSUC) pren l'alcaldia i permet l'entrada de regidors nous al consistori.

Cap a finals d'any, els bombardeigs tornen a desolar Tàrrrega, com és el cas dels dies 30 de novembre, el 21 i el 31 de desembre de 1938.

A principis de gener del 1939, les tropes republicanes es retiren de la ciutat, els nacionals en prenen possessió i el dia 16 de gener es crea una comissió gestora municipal. La guerra havia destruït bona part de la ciutat i havia deixat un elevat balanç de víctimes (Tàrrrega va ser la tercera ciutat de Ponent que va registrar més morts després dels bombardeigs, després de Lleida i les Borges Blanques).³

BREU ESTUDI DE LES ACTES CONSISTORIALS (1930-1940)

1930-1931

AÑO 1929. LIBRO DE ACTAS DEL AYUNTAMIENTO PLENO

[1.6.1/124]⁴

En tot el llibre d'actes, el predomini de la llengua espanyola és evident. Malgrat això, es redacta en llengua catalana algun topònim menor, certs topònims urbans (o noms de carrers) i els noms d'algunes entitats locals ("*Crònica Targarina*" i "*Colegio <<Modern Liceo>>*").

És força remarcable, en l'acta del dia 21 de febrer de 1931, la transcripció íntegrament en català d'una carta adreçada al president de l'Ajuntament de Tàrrega (l'alcalde Francesc Fité).

Actes seleccionades: 11 d'abril de 1930, ple ordinari; 6 de juny de 1930, ple ordinari; 29 de juliol de 1930, ple ordinari; 22 d'agost de 1930, ple ordinari; 12 de setembre de 1930, ple extraordinari; 24 d'octubre de 1930, ple extraordinari; 21 de febrer de 1931, ple ordinari.

Alcaldes: José Mª Llord Bosch, Francesc Fité Pons.

Secretaris: José Morera Poch, Roman Seriol Fort.

Irrupció del règim franquista a la ciutat.

Tàrrrega, gener
de 1939.

1931

LIBRO DE ACTAS. 15 ABR. 1931

[1.6.1/125]

L'acta del dia 12 d'abril de 1931, poc abans de la proclamació de la República Catalana, encara es redacta en llengua espanyola; tres dies després, però, la primera acta del Govern provisional de la República Catalana, encapçalat per Samuel Pereña Reixach, ja apareix íntegrament en llengua catalana. Les normes ortogràfiques de les actes que succeiran la del dia 15 d'abril de 1931, si és que podem considerar que existeixen, no segueixen les dictades per l'Institut d'Estudis Catalans.

Un fet a destacar és la transcripció en llengua espanyola d'una carta rebuda del Govern Civil de Lleida, que apareix en l'acta del dia 15 de juny de 1931. Cal esmentar també l'aparició d'un anglicisme barrejat amb la llengua espanyola en la denominació d'un club esportiu ("Sport Club Ciclista Leridano"), cosa que succeeix en l'acta del dia 17 d'agost de 1931.

Actes seleccionades: 12 d'abril de 1931, acta de constitució de l'Ajuntament; 15 d'abril de 1931, sessió del Govern provisional de la República Catalana; 17 d'abril de 1931, sessió del Govern provisional de la República Catalana; 21 d'abril de 1931, ple extraordinari; 27 d'abril de 1931, ple ordinari; 15 de juny de 1931, ple ordinari; 1 de juliol de 1931, ple ordinari; 17 d'agost de 1931, ple ordinari.

Alcaldes: Samuel Pereña Reixach, Francesc Fité Pons, Josep Flaquer.

Secretaris: José Piñol Massot (notari), Romà Seriol Fort.

Irrupció del règim franquista a la ciutat.

Tàrrrega, gener de 1939.

1931-1932

ACTAS

[1.6.1/126]

En l'acta del dia 2 de novembre de 1931, a més de transcriure de forma híbrida el nom d'una institució ("Ministeri de Comunicacions, Direcció General de Telegrafos i Telefons"), es transcriuen dues cartes en llengua espanyola. També trobem, el dia 9 de novembre del mateix any, una part de l'acta redactada en llengua espanyola, concretament la part que descriu els pressupostos per al 1932. De la mateixa manera, en l'acta del dia 1 de febrer de 1932, es transcriu un contracte en llengua espanyola.

Actes seleccionades: 2 de novembre de 1931, ple ordinari; 9 de novembre de 1931, ple ordinari; 28 de desembre de 1931, ple ordinari; 25 de gener de 1932, ple extraordinari; 1 de febrer de 1932, ple ordinari.

Alcaldes: Francesc Fité Pons, Josep Flaquer.

Secretaris: Romà Seriol Fort.

1932

LIBRO DE ACTAS. AÑO 1932

[1.6.1/127]

L'única distorsió lingüística observada en aquest llibre d'actes correspon al dia 14 de març de 1932, en què tres instàncies es transcriuen en llengua espanyola, de manera similar a la resta de documents oficials transcrits en actes anteriors.

Actes seleccionades: 14 de març de 1932, ple ordinari; 18 de maig de 1932, ple ordinari; 23 de maig de 1932, ple ordinari.

Alcaldes: Francesc Fité Pons, Francesc Segarra.

Secretaris: Romà Seriol Fort.

1932-1933

1932

[1.6.1/128]

Al començament del llibre, en un full annex sense numerar, trobem tretze línies pertanyents a una providència escrites en llengua espanyola. La resta d'actes són transcrits en llengua catalana.

Actes seleccionades: 17 d'agost de 1932, full annex; 24 d'octubre de 1932, ple ordinari; 7 de juny de 1933, ple ordinari.

Alcaldes: Francesc Segarra, Francesc Fité Pons.

Secretaris: Sr. Seguí, Romà Seriol Fort, Jaume Foraster.

1933-1934

1933

[1.6.1/129]

En aquest llibre no s'observa cap canvi lingüístic rellevant; tot és redactat en llengua catalana.

Actes seleccionades: 2 d'octubre de 1933, ple ordinari; 3 de gener de 1934, ple ordinari; 1 de febrer de 1934, ple extraordinari.

Alcaldes: Francesc Fité Pons, Josep Flaquer, Baldomer Trepapat.

Secretaris: Jaume Foraster.

1934

ACTAS

[1.6.1/130]

Novament, l'anglicisme *club* apareix en una acta, concretament la del dia 9 d'abril de 1934, cosa que pot demostrar fins a quin punt certs termes anglesos ja havien penetrat en la llengua catalana.

Actes seleccionades: 4 d'abril de 1934, ple ordinari; 9 d'abril de 1934, ple ordinari; 2 de juliol de 1934, ple ordinari; 30 de juliol de 1934, ple ordinari.

Alcaldes: Josep Argilés, Baldomer Trepapat, Antoni Camps.

Secretaris: Jaume Foraster.

1934-1935

ACTAS

[1.6.1/131]

En aquest llibre no s'observa cap canvi lingüístic rellevant; tot és redactat en llengua catalana.

Actes seleccionades: 28 de gener de 1935, ple ordinari; 22 d'abril de 1935, ple ordinari; 1 de juliol de 1935, ple ordinari.

Alcaldes: Josep Salvadó, Josep Prats, Joan Burgués.

Secretaris: Jaume Foraster.

1935-1936

LIBRO DE ACTAS DE SESIONES DEL AYUNTAMIENTO. AÑO DE 1935

[1.6.1/132]

Un altre anglicisme, diferent dels dos anteriors trobats, mostra el grau de permeabilitat del català respecte a la llengua anglesa. El terme en qüestió el trobem en l'acta del dia 9 de setembre de 1935 ("*Dancing-café*").

Actes seleccionades: 9 de setembre de 1935, ple ordinari; 16 de desembre de 1935, ple ordinari.

Alcaldes: Baldomer Trepapat, Josep Salvadó.

Secretaris: Jaume Foraster.

1936

LIBRO DE ACTAS DE SESIONES DEL AYUNTAMIENTO. AÑO DE 1936

[1.6.1/133]

El més rellevant del llibre d'actes de l'any 1936 és una variació molt remarcada en la denominació dels integrants de l'Ajuntament de Tàrrrega. Així, cal destacar que els regidors del consistori passen a ser anomenats 'companys' en lloc de 'senyors', de la mateixa manera que se suprimeix el tractament preferent de 'D.' (*don*) en el llistat d'assistents a les sessions plenàries. Aquest fet succeeix a partir de l'acta del dia 21 d'octubre de 1936, durant l'alcaldia de Josep Devant Miralles.

Actes seleccionades: 29 de maig de 1936, ple extraordinari; 10 de juny de 1936, ple ordinari; 26 de juny de 1936, ple ordinari; 1 de juliol de 1936, ple ordinari; 21 d'octubre de 1936, ple ordinari.

Alcaldes: Josep Devant Miralles, Francesc Moreu.

Secretaris: Jaume Foraster.

1936-1937

LLIBRE D'ACTES DE SESSIONS DE L'AJUNTAMENT

[1.6.1/134]

En aquest llibre no s'observa cap canvi lingüístic rellevant; tot és redactat en llengua catalana.

Actes seleccionades: 2 de desembre de 1936, ple ordinari; 12 de febrer de 1937, ple ordinari; 24 de març de 1937, ple ordinari.

Alcaldes: Josep Devant Miralles, Francesc Rogué (accidental).

Secretaris: Jaume Foraster, Romà Seriol Fort.

1937

LLIBRE D'ACTES DE SESSIONS DE L'AJUNTAMENT

[1.6.1/135]

En aquest llibre no s'observa cap canvi lingüístic rellevant; tot és redactat en llengua catalana.

Actes seleccionades: 23 de juny de 1937, ple extraordinari; 2 de novembre de 1937, ple extraordinari de constitució de l'Ajuntament; 11 de novembre de 1937, ple extraordinari.

Alcaldes: Josep Devant Miralles, Josep Vives.

Secretaris: Jaume Foraster.

1938-1939

ACTES DE SESSIONS DE L'AJUNTAMENT

[1.6.1/136]

En l'acta del dia 28 de febrer de 1938, l'anglicisme *stock* es barreja amb la llengua catalana predominant (segons el doctor Alfred Agustí, aquest terme ja va ser introduït a Catalunya durant la I Guerra Mundial). A més d'això, una vacil·lació en la redacció de la data de celebració d'un ple ("*a primero de*

Juny de mil nou cents trenta vuit) és l'única interferència lingüística de la part del llibre redactada íntegrament en llengua catalana.

A partir d'una acta de constitució de l'anomenada Comissió Gestora Municipal, que no va ser datada però que podem considerar paral·lela a l'ocupació franquista de la ciutat, les actes plenàries es transcriuen íntegrament en llengua espanyola (de la mateixa manera que abans del dia 15 d'abril de 1931, abans de la proclamació de la República Catalana).

Cal destacar, a més, la recuperació del denominatiu 'senyor' per als regidors del consistori i el tractament preferent de 'D.' (*don*) en la llista d'assistents a la sessió. En l'acta del dia 12 d'abril de 1939, sota l'alcaldia de Ramon Sala (el primer alcalde franquista de Tàrraga), els regidors de l'Ajuntament passen a ser denominats "*Sres. Gestores*", ja que el ple s'anomenava provisionalment Comissió Gestora Municipal.

Actes seleccionades: 21 de febrer de 1938, ple ordinari; 28 de febrer de 1938, ple ordinari; 7 de març de 1938, ple ordinari; 11 d'abril de 1938, ple extraordinari; 11 de maig de 1938, ple ordinari; 1 de juny de 1938, ple ordinari; 2 de juny de 1938, ple extraordinari; 12 de setembre de 1938, ple ordinari; 19 de setembre de 1938, ple ordinari; 7 de desembre de 1938, ple ordinari; 14 de desembre de 1938, ple ordinari; sense data, ple de constitució de la Comissió Gestora Municipal; 15 de febrer de 1939, ple de la Comissió Gestora; 12 d'abril de 1939, ple de la Comissió Gestora.

Alcaldes: Josep Devant Miralles, Francesc Mateu,

Francesc Moreu, Joan Sasplugues, Salvador Gabernet (accidental), Josep Puigfel Tèrmens, Joan Marsellès, Ramon Sala.

Secretaris: Jaume Foraster, Juli Gilart, Ramon Robinat (interí).

1939

LIBRO DE ACTAS DEL AYUNTAMIENTO PLENO. AÑO DE 1939

[1.6.1/137]

En aquest llibre no s'observa cap canvi lingüístic rellevant; tot és redactat en llengua espanyola.

Actes seleccionades: 5 de juliol de 1939, ple ordinari; 9 d'agost de 1939, ple ordinari; 18 d'agost de 1939, ple ordinari; no s'especifica el dia de setembre de 1939, ple ordinari; 2 de novembre de 1939, ple ordinari.

Alcaldes: Jaime Trepas Andreu, Jaime Andreu.

Secretaris: Jaume Foraster, Ramon Robinat (habilitat/interí).

1939-1940

ACTAS

[1.6.1/138]

En aquest llibre no s'observa cap canvi lingüístic rellevant; tot és redactat en llengua espanyola.

Actes seleccionades: 9 de desembre de 1939, ple ordinari; 17 de febrer de 1940, ple ordinari; 22 de febrer de 1940, ple ordinari.

Alcaldes: Jaime Trepas Andreu, José Burgués.

Secretaris: Ramon Robinat (interí).

Sesió del Govern provisional de la República Catalana del dia 15 de Abril de 1931

En el dia quinze d'Abril de mil noucents trenta ú, reunits al Saló de sessions de la Casa Comunal d'aquesta Ciutat, el Comité Local del Govern de la República Catalana que al (...) s'expressa baix la Presidencia d'en Samuel Pereña Reixachs assistits del infrascrit Secretari Essents las onze y mitja del matí el President declara oberta la sessió y pe unanimitat han pres 'ls següents acords:

Primer; Colaborar amb tot entusiasme per la causa de la Republica Catalana

Segon; Remetre un telegrama d'haverse proclamat la República amb ordre i entusiasme al President de la República Espanyola En Nicet Alcalá Zamora, un altre á En Francesc Macia, President de la República Catalana i un altre al President de Juventut Republicana de Lleida

Tercer; Nomenar una Comisio composta dels Senyors En Magi Pera Roca i Miquel Escolies per trasladarse á Barcelona al objecte de rebre les instruccions en que ha de regirse aquest Comité Local Republicá

Yno havent mes assumptes á tractar s'aixecá la sessió firmant la present tots los Concellers de que certifico

[*signatures*]

President: Samuel Pereña Reixach

Concellers: Pere Robinat, Anton Vila, Marian Sole, Anton Pomés, Jaume Serra, Domenech Cucurull, Miquel Escolies, Francesch Moreu, Joan Sole, Anton Esteve, Magi Pera, Josep Minguell

Secretari: Roma Seriol Fort

President
 Samuel Perera Reixach
 Concellers
 Pere Robinson
 Anton Vila
 Marian Sole
 Anton Pons
 Jaume Serra
 Domènec Guarnell
 Miquel Escobes
 Francesc Moreu
 Joan Solé
 Anton Esteve
 Miquel Pera
 Josep Altinguella
 Secretari
 Roma Sureda Fort

Sesio del Govern provisional de la República Catalana del dia
 15 de Abril de 1931

En el dia quinze d'Abril de mil noucents trenta u, reunits al Saló de sessions de la Casa Comunal d'aquesta Ciutat, el Comitè Local del Govern de la República Catalana que al matí s'expressa baix la Presidencia d'en Samuel Perera Reixach existents del infrascrit Secretari

Essent les onze y mitja del mati el President declara oberta la sessio y per unanimitat han pres ls següents acords:

Primer; Colaborar amb tot entusiasme per la causa de la República Catalana

Segon: Remetre un telegrama d'haverse proclamat la República amb ordre i entusiasme al President de la República Espanyola en Nicet Alcalá Zamora, un altre a en Francesc Macia, President de la República Catalana i un altre al President de Juventut Republicana de Lleida

Tercer; Honenar una Comissio composta dels Senyors en Miquel Pera Roca i Miquel Escobes per traslladar-se a Barcelona al objecte de rebre les instruccions en que ha de regirse aquest Comitè Local Republicà

Y no havent mes assumptes a tractar s'acaba la sessio firmanent la present tots los Concellers de que certifico

El President.

[Signatures of the Council members and Secretary]

Acta de Constitució de la Comissió Gestora Municipal

- President: Don Ramon Sala Llobet.
- Vocal: Don Juan Gomez Llobera.
- Ydem: Don José Andreu Castelló.
- Ydem: Don Jose Mateu Mas.
- Ydem: Don Antonio Balcells Prats.

Dicha Comissió ha sido convocada por el Sr. Jefe de las fuerzas de ocupación de esta ciudad. Después de una breve disensión, dicha Junta ha tenido por bien formular por unanimidad el acuerdo siguiente: Poner en marcha todo aquello que ha menester a favor de los intereses municipales de la localidad.

Handwritten signatures and stamps, including a circular stamp on the left and several signatures in the center.

Acta de la Comissió Gestora Municipal de Tàrraga, de 16 de gener de 1939.

Sesión de Constitución de la Comision Gestora Municipal

En la Ciudad de Tàrraga a diez y seis de enero de mil novecientos treinta y nueve: Constituida la Comisión Gestora Municipal previa convocatoria por el S. Presidente en unión de los demas vocales, se reunieron en el lugar apropiado, mal dicha comissió nombrada al efecto se compone de los señores siguientes:

- Presidente: Don Ramon Sala Llobet
- Vocal: Don Juan Gomez Llobera
- Ydem: Don José Andreu Castelló
- Ydem: Don Jose Mateu Mas
- Ydem: Don Antonio Balcells Prats.

Dicha Comissió ha sido convocada por el Sr. Jefe de las fuerzas de ocupación de esta ciudad. Después de una breve disensión, dicha Junta ha tenido por bien formular por unanimidad el acuerdo siguiente: Poner en marcha todo aquello que ha menester a favor de los intereses municipales de la localidad. La repetida Comissió, tomada una vez posesión de sus cargos, promete cumplir fielmente su misión que ha sido confiada en honor de la Bandera Nacional. Leida que les ha sido la presente acta, y hallandola conforme en ella, se afirman y ratifican firmándola los señores presentes.

[signatures]

Primera acta del franquisme, en castellà. 16 de gener de 1939 (?)

CONCLUSIONS

L'etapa històrica estudiada a les actes de l'Ajuntament de Tàrraga mostren dues substitucions lingüístiques cabdals per entendre la història, política i social, del proppassat segle XX. D'una banda, el pas del castellà al català després de la proclamació de la República; de l'altra, el pas invers després de l'alçament feixista que va motivar la Guerra Civil Espanyola. La permeabilitat dels consistoris i entitats municipals davant dels canvis lingüístics imposats per l'entorn polític, en aquesta cas l'Ajuntament de Tàrraga, és l'objecte d'aquesta conclusió.

Cal encetar el tema tenint en compte que les actes anteriors a la proclamació de la República són en castellà, ja que el règim dictatorial de Primo de Rivera ho imposava. Quan arribem al 1931, concretament al dia 15 d'abril, trobem la primera acta consistorial redactada en català; un dia després de la proclamació de la República, doncs, la llen-

gua catalana ja era d'ús corrent als documents oficials de l'Ajuntament de Tàrraga. Aquesta rapidesa no ens ha d'estranyar si tenim en compte que el dia anterior, coincidint amb la proclamació oficial de la República a Barcelona, el regidor Samuel Pereña (Unió Republicana), en companyia dels regidors d'Acció Catalana Republicana, va fer el mateix des del balcó del consistori i va proclamar-se alcalde.

Malgrat la restitució de l'ajuntament triat als comicis municipals, imposada des de la Generalitat de Catalunya, el període comprès entre els anys 1931 i 1939 transcorre sense conflictes lingüístics aparents. Tan sols cal destacar algunes cartes que es transcriuen en llengua castellana durant el mateix any (suposem que la llengua original era aquesta), un contracte i els pressupostos de l'any 1932 (inclosos en l'acta del dia 9 de novembre de 1931).

Amb tot, hi ha una excepció força interessant en l'acta del dia 21 d'abril de 1931, el mateix dia que es restituí l'ajuntament de dretes que havia estat expulsat per Samuel Pereña uns dies abans. L'acta corresponent a la sessió plenària d'aquest dia està redactada en castellà, íntegrament tret dels noms dels regidors en la llista d'assistents al ple. Aquest fet ens fa pensar que el govern dretà de la Candidatura Popular, encapçalada per Josep Flaquer, pretenia retornar d'alguna manera a l'antic règim (com a mínim des del punt de vista lingüístic), però els van aturar a temps. De fet, la següent acta plenària, del dia 27 d'abril de 1931 i amb un nou alcalde, Francesc Fité, ja torna a estar redactada en llengua catalana. Més endavant, Josep Flaquer tornarà a exercir com a alcalde, però no es detecten més anomalies lingüístiques en les actes corresponent al seu mandat.

Durant el període comprès entre els anys 1931 i 1939, els governs de dretes i d'esqueres se succeeixen al capdavant de l'Ajuntament de Tàrraga amb alguns incidents polítics, com ara dimissions o absències reiterades als plens, però en cap cas la llengua oficial varia fins al 1939. Ni la Guerra Civil Espanyola, iniciada el dia 19 de juliol de 1936, no suposa cap trasbals aparent en el consistori que ens ocupa.

A principis del mes d'abril de 1938, la ciutat de Tàrraga comença a patir les conseqüèn-

cies del conflicte armat. Concretament el dia 5 d'aquest mes, les tropes franquistes bombardegen la ciutat per primera vegada; aquests fets es repetiran els dies 28 de novembre i 21 i 31 de desembre. Segons consta a la història de la ciutat, el mes de gener de 1939, pocs dies després del devastador bombardeig anteriorment citat, les tropes republicanes abandonen la ciutat i l'Ajuntament de Tàrraga cau en mans del feixisme.

Aquesta dada històrica queda reflectida en les actes consistorial en el moment que la llengua castellana torna a ser usada, sense anotar-ne la data (tot i que sabem, gràcies als manuals d'història de la ciutat, que va ser el dia 16 de gener de 1939), per constituir la Comissió Gestora Municipal que dirigirà l'Ajuntament de Tàrraga provisionalment.

Així, la substitució lingüística va ser tan immediata l'any 1931 com l'any 1939: tot seguit que la situació política va canviar, en ambdues ocasions, els usos lingüístics dels documents oficials del consistori es van adaptar a la nova situació.

A partir d'aquest moment, els diversos ajuntaments que van governar la ciutat de Tàrraga fins a la democràcia van ser del mateix color, de la mateixa tendència, i l'ús de la llengua castellana es va consolidar com a únic i indiscutible. No es tornarà a trobar cap acta plenària en català fins a la caiguda del règim franquista.

Bibliografia

Ajuntament de Tàrraga, *Ordenanzas municipales de la ciudad de Tàrraga*, Impremta F. Camps Calmet, 1930, Tàrraga.
A cura de José Morera Poch.

Glòria COMA, *Tàrraga durant la II República*, Pagès Editors, 1992, Lleida.
Pròleg a càrrec d'Eulàlia Vega.

DDAA, *Història gràfica de Tàrraga. El segle de la modernització (1890-1997)*, Ajuntament de Tàrraga, 1997, Tàrraga.
Introduccions tècnica i històrica a càrrec de Jaume Espinagosa i Joan Novell.

Jaume ESPINAGOSA & Josep M. PLANES, *Tàrraga. Aproximació a la història dels seus ajuntaments entre 1884-1939*, Diputació de Lleida, 1988, Lleida.

Paul PRESTON, *Franco*, Círculo de Lectores/Grijalbo, 1994, Barcelona.
Traducció de Teresa Camprodón i Diana Falcón.

Josep Maria SEGARRA i MALLA, *Història de Tàrraga amb els seus costums i tradicions*, 2 volums, Museu Comarcal de l'Urgell, 1984, Tàrraga.
Presentació a càrrec de Josep Maria Sans i Pere Balañà.

Notes

¹Glòria COMA, *Tàrraga durant la II República*, Pagès Editors, 1992, Lleida. Pàg. 61.

²Paul PRESTON, *Franco*, Círculo de Lectores/Grijalbo, 1994, Barcelona. Pàg. 190.

³Jaume ESPINAGOSA & Josep M. PLANES, *Tàrraga. Aproximació a la història dels seus ajuntaments entre 1884-1939*, Diputació de Lleida, 1988, Lleida. Pàg. 232.

⁴La numeració entre claudàtors correspon a la de l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga, d'on s'ha extret la informació per a la realització del present estudi. D'altra banda, el títol en cursiva correspon al nom que apareix en els llibres d'actes (sovint, diferent del període de temps que abasten les actes en qüestió).